

miroslav josić višnjic

O G L A S

Počelo je to sa paukom. Malim, crnim paukom u najtamnijem delu ugla, sasvim u tavanicu. Gospodin Vasili je, u početku, setno nasmešio i iskreno obradovao novom poznaniku. Učinilo mu se čak da je pauk za trenutak zastao, razdragano klimnuo glavom i opet nastavio svoj posao. Gospodin Vasili je posmatrao izvesno vreme pauka, a onda zapalio prvu jutarnju cigaretu.

Noć se još vucarala ulicom. Gospodin Vasili je ispružio ruku prema prozoru i pomislio da dečak još nije došao. Odjednom je mali budilnik počeo da skače po stolu i gospodin Vasili se, protegnuvši ruke, priđiže. Jutarnje novine su stajale na prozoru, malo bliže ulici nego obično. Ipak je dečak došao, pomisli, i okrene se da zaustavi zvrjanje. Kazaljke su u tom trenutku bile preklapljene, i on tiho opsova.

Neko me proklinje, reče, i ležerno se opusti na krevetu, ne zaustavivši zvrjanje. Otvori novine, seti se da se to već tri jutra ponavlja, i to ga začudi. Poslednja tri jutra kazaljke su bile jedna nad drugom baš kad je budilnik počinjao da zvrji. Tri jutra ga neko proklinje, a zaustaviti zvrjanje kad su kazaljke u takvom položaju, značilo bi izbegavati misao o proklinjanju.

Potrazio je novog prijatelja i začudio se videći površinu koju je pauk osvojio svojom mrežom. Ceo ugao bio je obuhvaćen paučinom. Zvrjanje budilnika naglo presta i u sobi opet zavladala tišina.

Gospodin Vasili otvori novine na sredini i zavuče ruku pod čebe. Posle nekoliko trenutaka, ruka poče ravnomerno da se miče u prostoru između čebeta i perine. Pauk se zaustavi na jednoj niti, a bubašvabe se uznemiriše pod krevetom. Gospodin Vasili nije skidao pogled sa jedne slike, iako su novine, u ruci nad čebetom, podrhtavale. Zureći u jednu tačku na srednjoj stranici, nesvesno je počeo da grči noge i da ubrzava pomeranje ruke. Novine su titrale pred njegovim očima i povremeno se, gubeći u izmaglici, raspadale. Čebe se sve brže grčilo i opuštalo. Gospodin Vasili bi povremeno kratkotrajno zatvarao oči i sve više približavao srednju stranicu svom licu, koje je, svo u reskim grčevima, postajalo bledo i crveno naizmenično.

Pauk se ponovo, još bliže krevetu, spustio po tankoj, svetlucavoj niti. Čulo se kako, u jednom uglu, miš gricka zid, žureći da se što

pre pojavi u sobi, na svetlosti. Gospodin Vasili je skoro sasvim približio veliku sliku licu. Pokreti ruke su se sasvim upleli u nemir. Pauk je visio na kraju dugačke niti. Gospodin Vasili je načinio nekoliko odsečnih trzaja telom i, spustivši ushićeno novine preko lica, ispružio noge i sasvim se pritajio.

Sat je naglo počeo da kuca. Pauk se hitro ispeo do tavanice i žurno nastavio da plete svoju mrežu.

Pre nego što je sklonio novine, gospodin Vasili je polako izvukao ruku i okrenuo se prozoru. Osetio je kako mu butina pliva po toploj, lepljivoj tečnosti. Glava je kliznula sa jastuka i odjednom se cela desna strana tela oko karlice slepila za prostirku. Mahinalno je uzeo cigaretu sa prozora i zapalio. U takvim trenucima je uživao da puši: toplota oko prstiju i usta, zbog cigarete, doprinosila je njegovom utisku da nešto gori, da se sve pretvara u pepeo i topi istovremeno.

Sklonivši novine sa lica, pogleda još jednom srednju stranicu i za trenutak se zgrči. Oprezno se opuštajući, spusti novine na čebe. Okrene se na drugu stranu. Čaršav, priljepljen uz njega, nije se odvajao od njegove butine. Na zidu, pri dnu vrata, prvo ugleda mali otvor, a onda spazi glavicu plašljivog miša. Ispruživši ruku do stola, prenese pepeljaru na krevet i zagasi cigaretu, pa onda pepeljaru, uz tresak, spusti na cigle. Miš se, uplašen, povuče u sklonište, a bubašvabe se umiriše na hartiji pod krevetom.

Sobom je opet zagospodario sat i gospodin Vasili pomisli da bi najbolje bilo da ga slupa. Izvalivši se, sa raširenim nogama pod čebetom, jetko se nasmeja: slupati jedan bedni budilnik, pomisli, to je isto kao uništiti jednu travku na bujnoj livadi.

Podiže novine, nemarno, i požudno baci još jedan pogled na njih. Prevrne nekoliko stranica, letimično pogledavši najkrupnije naslove, i zaustavi se kod oglasa.

Paukova mreža se sve više širila nad njim, svojim treptanjem približavajući se njegovom telu. Bube pod krevetom su počele da mile po donjem delu zida. Miš se polako izvukao iz skloništa i oprezno približavao stolu. Gospodin Vasili zaluta pogledom na redove sitnih slova i pomno poče da ih čita, nerazgovetno nešto mrm-ljajući.

Sunce se otkinulo od jablana ispred prozora gospodina Vasilija i počelo da se kotrlja ka sobi. Gospodin Vasili dohvati mastiljavu olovku sa stola i, nasmešivši se, pokvasi njen vrh, pa poče da podvlači jedan oglas.

Sve mora biti u redu, reče sebi i, pogledavši na sat, dohvati ogledalo sa zida pored prozora. Pridigavši se, poče da namešta kosu, šeretki se osmehujući i tiho pevajući neku prepotopsku pesmicu. Sunce je povremeno upadalo u zamku ogledala i odšaj je presecao polutamu sobe. Pauk se, uplašen bljeskom, pritajio duboko među nitima. Gospodin Vasili ostavi ogledalo na prozor. Zavukavši obe ruke pod čebe, poče da se vrti navlačeći svilene gaće, koje je tetka donela pre deset godina iz srca Engleske. Onda zbací čebe i isplavi iz kreveta, zaustavivši se, zbog male vrtoglavice, na ivici.

Pokuša da ustane, ali se ne pomeri. Pomisli da je slepljen sa krevetom. Pokuša još jednom i opet uhvati sebe da se nije ni makao sa mesta. Krv kao da odjednom presta da struji. Postade bleđ. Oseti kako nešto titra pred njim, svetlucajući i šumeći. Nešto se spuštalo na njega, obuhvatalo ga snažno. Pred očima mu se, kao kroz maglu, ukazala crna prilika pauka. Posle izvesnog vremena, ta prilika se opet, munjevito, valjala pred njim. Svuda oko njega svetlucale su bele, tanke paukove niti. Uhvaćen u tu mrežu, poželeo je da počne da mlatara rukama, ali one su bile slepljene s krevetom i nije mogao da ih podigne. Laka paukova mreža sve više je lebdela oko njega i stezala ga sve jače šumeći. Gospodin Vasili odjednom skoči i, batrgajući, pritrča vratima.

Pauk je svoju mrežu mirno pleo po tavanici. Vrtoglavica, reče gospodin Vasili, oslonjen na vrata, i bojažljivo se približi stolici preko koje su bile prebačene njegove pantalone od sivog engleskog štofa.

—O—

Sedeći na pletenoj stolici, gospodin Vasili je, licem okrenut ulaznim vratima, povremeno prelistavao novine. Izvesno vreme se zadržavao na stranici za oglase, čitajući, poluglasno, slovo po slovo, podvučenog oglasa. Srednju stranicu je iscepao i bacio pod krevet, bubašvabama. Veliki sat na zidu je meko kucao, ne remeteći tišinu u ovoj sobi koju je gospodin Vasili koristio za odmor. To je jedina soba u kući koju je, sem ove u kojoj spava, koristio. Ostale sobe su, već napunjene prašinom i budavošću, umirale prazne. U njih je poslednji put ulazio još pre tetkine smrti.

Nekoliko puta učinilo mu se da se neko približio ulaznim vratima. Iako su napravljena od tvrde čamovine i okovana, gospodin Vasili je u jednom trenutku ugledao neku priliku i skoro pošao da ih otvori.

Zapalio je cigaretu i okrenuo drugu stranicu. Ubistva. Učini mu se da sa novinske stranice iskače nož približavajući se njegovom grlu. Dotakavši kožu, nož se zaustavi. Gospodin Vasili zaustavi dah. Oseti kako nož svetluca. Ruke počeše da mu drhte. Na zidu ispred sebe ugleda neku senku i širom otvori oči.

Ulicom protrešaše deca, šutirajući krpenu loptu, i on se naglo okrene. Na prozoru je, sa spoljne strane, stajao dečak koji donosi novine i bezazleno se smešio. Dečak mahnu i, hitro skočivši na zemlju, odjuri za ostalim dečacima.

Gospodin Vasili priđe polici sa knjigama i izvadi nekoliko prvih do kojih je došao, pa ih stavi na sto pored pletene stolice na kojoj je sedeo. Onda priđe prozoru.

Debeli prodavac srećaka već je sedeo na okrugloj stolici i alavo mljackao burek. Ispred njega su bile raširene srećke. Kad prestane da jede, počeće da galami svojim piskavim glasom. Neki ljudi su

čekali autobus i, kežeći usta i mlatarajući rukama, pokušavali nešto jedni drugima da objasne. Sunce se raširilo preko celog neba. Autobus je došao pun i nije stao, iako su ljudi, primetivši ga u daljini, prestali da pričaju i disciplinovano ga čekali.

Debeli prodavac srećaka je počeo da krešti.

Gospodin Vasilij se vrati na pletenu stolicu i otvori jednu knjigu stihova. Utonuvši u poeziju koju već odavno zna napamet, gospodin Vasilij je prestao da misli na oglas podvučen mastiljavom olovkom. Veliko klatno sata njihalo se šireći svoj šum i žuti odsjaj. Onda ulazna vrata tiho zašumeše i gospodin Vasilij se ispravi. Ne trepćući, prikovao je svoj pogled na vrata, očekujući rezak zvuk zvona.

Brava je polako počela da se spušta. Gospodin Vasilij je, uplašen, pokušao da skloni pogled, ali nije mogao da pomakne glavu ni na jednu stranu. Vrata su počela da se otvaraju. Sasvim sporo. Gospodin Vasilij je, od straha, ispustio knjigu na pod. Pad knjige je proizveo tup zvuk, posle koga su vrata počela da se zatvaraju, a brava da se vraća u normalan položaj.

Zavlada tišina. Gospodin Vasilij je ostao još nekoliko trenutaka sa glavom isturenom prema vratima.

Halucinacija, procedi, i povi se da bi dohvatio knjigu. Tada je neko snažno povukao ručku za zvono. Gospodin Vasilij prvo pogleda gore, ka zvonu, da bi se uverio da se zaista klati, pa onda, uzevši knjigu i nasumce je otvorivši, blago reče: Slobodno!

Vrata počеше polako da se otvaraju, škripeći. On počē sebe da prekoreva što nije namazao šarke. Mogao bi čak ovih dana da prefarba vrata, jer su već uveliko počela da se ljušte.

Žena srednjih godina je neodlučno ulazila u sobu, još uvek čvrsto držeći bravu.

Vi ste gospodin Vasilij, upita snishodljivo.

Da, reče on, dozvolivši sebi i malo ljubaznosti. Odmeravajući ženu, kratko se zadržā na njenim podebljim nogama, potpuno plavim.

Ja sam vas posećila zbog...

Znam, reče on malo oštrije, ali... zakasnili ste. Malo pre je ovde bila jedna devojka i...

Izvinite, gospodine Vasilij.

On se blaženo nasmešio čim je žena brzo zatvorila vrata za sobom. Pauk se provukao kroz malu pukotinu na vratima spavaće sobe i počeo da plete svoju mrežu, spuštajući se. Gospodin Vasilij je pogledao oglas i ustao sa pletene stolice. Prišao je velikom satu, otvorio ga i počeo da okreće veliku kazaljku sve brže dok mala nije opet, napravivši ceo krug, stigla na mesto sa koga je krenula. Vrata spavaće sobe do polovine su bila prekrivena nitima. Pauk se vratio kroz pukotinu i gospodin Vasilij rukama uhvati žuto klatno. Učini mu se da sat i dalje kuca. Uplaši se. Soba postade tamna, i on, teturajući se, pođe prema vratima, stavlajući levu ruku u džep pantalonā.

Došavši do vrata i ne mogavši da pritisne bravu, pokuša da ih razvali. Brava je čvrsto stajala, a vrata su se tresla od njegovog guranja. Celom težinom se osloni i, obliven znojem, sa levom rukom koja je počela da se grči u džepu, nemoćno počē da izgubljeno cvili.

Neko je zakucao i on samo malo rastavi usne ne izgovorivši ništa. Kucanje se ponovi. Pokuša još jednom da otvori vrata. Onda se kroz sobu kratko razli zvon zvona. On zapanjeno pogleda zvono i, brišući znoj sa čela, pride pletenoj stolici, posrćući, pa duboko uzdahne i otvori jednu knjigu. Zvono se još jednom kratko zaklati i gospodin Vasilij samo istisnu: Da.

Vrata se naglo otvoriše. U sobu uđe jedna devojka, zavodljivo se smećeci.

Gospodin Vasilij, zapita.

On samo klimnu glavom, zaklonivši lice knjigom.

Vi ste tražili devojku, upita ona, razgledajući sobu, približivši se gospodinu Vasiliju.

On opet klimnu glavom.

Sedite, najzad promuca tiho, i ustane sa pletene stolice. Samo da kažem ženi, reče, i pođe prema spavaćoj sobi. Uplaši se pri pomisli da neće moći da otvori vrata. Nije skoro ni dodirnuo bravu, a vrata se polako otvoriše, i on, ne izvlačeći ruku iz džepa na pantalonama, ulete u sobu.

Odahnuvši, spusti se na kolena i prisloni oko na ključaonicu. Devojka je sedela na pletenoj stolici. Mogao je kroz ključaonicu dobro da vidi njen profil.

Pauk se približio, preko tavanice, vratima i počeo da širi, nadole, prema podu, svoju mrežu, koja je već prekrila celu tavanicu. Gospodin Vasilij je jednu ruku pomerāo vodoravno kroz prostor između sebe i vrata. Kada bi se vrata zatresla, devojka bi pogledala na njih. Tada je gospodin Vasilij malo udaljāvao oko od ključaonice i skupljao ramena. Odmah zatim vraćao bi se u stari položaj, osećajući veliku vrućinu i nepodnošljivo zujanje. Ruka se povremeno grčila i brže kretala prema vratima.

Devojka na pletenoj stolici je premetila nogu s noge, a gospodin Vasilij je tada malo jače zadržao vrata. Pokušao je da odvoji oko od ključaonice, ali opet nije mogao da pomakne glavu.

Pauk je, sa njegovog tela, prelazio na vrata i opet se vraćao na njega.

Gospodin Vasilij je otvorio vrata da vrisne, videći koliko je pauk velik. Bio je prisiljen da posmatra kako pauk postaje sve krupniji i krupniji, sve crniji. Njegova ruka se sve sporije kretala dok se na kraju nije ukočila. Gospodin Vasilij je načinio jedan trzaj. Svetlucave niti su ga sasvim opkolile. Po ciglama se razlila gusta, bela tečnost. Pauk je postao već toliko veliki da je mogao da pruga celu ruku gospodina Vasilija, koji je, oka prilipljena uz vrata, umoran, tiho vrisnuo, osećajući kako se pauk približāvā i počinje da ga grize.

Miroslav JOSIĆ VIŠNJIĆ

A. KAMEN

satirikonj

Nećemo ulaziti u proces formiranja sveca. To bi bila komplikovana priča koja ne bi odgovarala ukusu i duhovnoj potrebi neposrednog vernika. Uostalom, neposredni vernik to pitanje nikad nije ni postavljao.

Neposredni vernik, to jest grešnik (jer dobar vernik ostaje grešnik dok je živ), prima svog posvećenog sveca takvog kakav je i ne pita se: zašto je svetac. Jasno mu je da on kao vernik ne može bez sveca. Neposredni grešnik svog sveca tretira kao životnu činjenicu, kao dijalektičku neminovnost, tako reći.

I nije mu težak njegov svetac. Zna on da su i njegovi preci imali svoje svece. To su, doduše, bili drukčiji sveci. Ali, vremena se menjaju; sve se menja, pa i sveci. Imali smo mi i težih svetaca, rezonuje neposredni grešnik.

Vernik zna da je pravedno da vera pripada vernicima, odnosno, grehovi grešnicima. Svecima pripadaju svetački oreoli, i to je, takođe, pravedno. To je jedan normalni poredak u kome nema smisla da se grešnik meša u oreole, a svetac u grehove.

Naš neposredni grešnik se i ne meša u oreol svoga sveca, niti u oreole drugih svetaca. On gleda svoja posla i smerno ispašta svoj greh i svoju veru.

A ipak, ponekad je ljubopitljiv, što je svojstveno grešnicima. Željan je da sazna nešto o svome svecu, da čuje kako njegov svetac živi, kako mu funkcioniše svetačka funkcija.

I onda čita novine koje pišu o svecima, a sluša radio koji govori o svecima i gleda televiziju koja svece prikazuje. Tako neposredni vernik zadovolji svoju grešnu radoznalost.

Vidi kako mu je svetac lep, pa nasmejan, kako lepo izgleda, kako lepo živi i radi svoj svetački posao. I onda mu je lakše.

Imali smo mi i težih svetaca, konstatuje s olakšanjem.

Nema, dakle, neposredni grešnik ništa naročito protiv sveca, jer svetaca mora biti.

Ali, vernik nikad neće do kraja razumeti sveca.

Vidite, na primer, šta se desilo.

Onog trenutka kad je vernik definitivno poverovao u večnost svoga sveca, ovaj je podneo ostavku.

Nije to uopšte jednostavan problem kad svetac podnese ostavku. Vernik to ne može da shvati.

Vernik se pita: zašto je onda bio tako lep, pa nasmejan, zašto je tako lepo izgledao, zašto je tako lepo živeo i radio kad sada podnosi — ostavku?

To bi pre priličilo grešniku, koji nije ni tako lep, ni tako nasmejan, koji tako lepo ne živi i ne radi. Pre bi grešniku priličilo da podnese ostavku.

Grešniku je to teško objasniti, mada mu objašnjavaju.

Kažu mu da je svetac bolestan, da je prezauzet drugim poslovima.

Ne shvata to vernik, nepromenjivi večni grešnik, nije mu jasno. Kako svetac može biti bolestan, kako svetac može biti prezauzet poslovima koji nisu svetački?

Ali, šta se tu može, vernik ne bi bio vernik kad bi mu sve bilo jasno.

Kao istrajnom i dobrom verniku, ostaje mu da se pomiri sa činjenicom da je svetac podneo ostavku.

I za njega, običnog neposrednog grešnika, svetac koji podnosi ostavku, tj. dobrovoljno napušta svoju svetačku funkciju, postaćē sada — dupli svetac.

dupli svetac